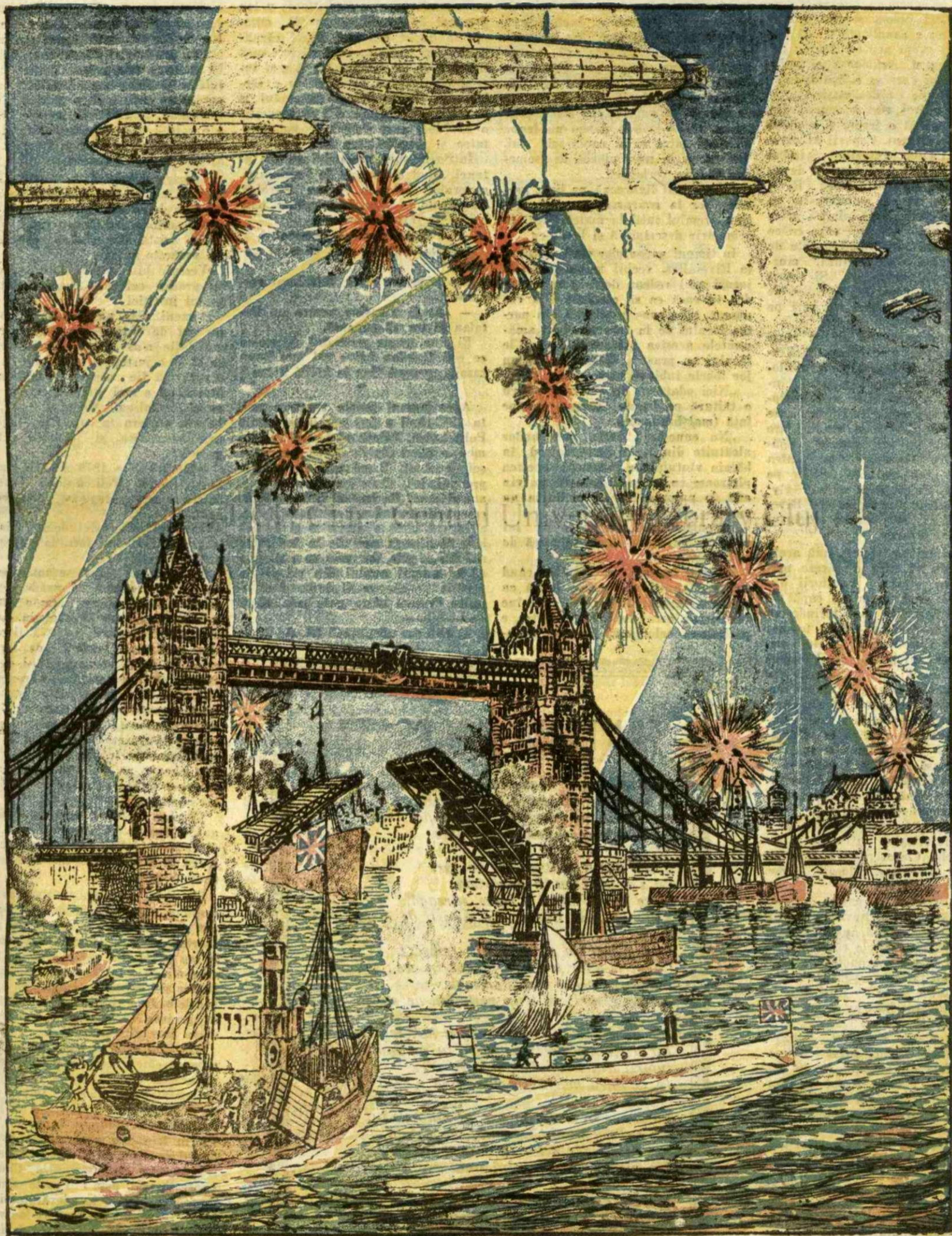

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL
ABONAMENTELE SE FAC
NUMAI PE UN AN

COLABORATORII ACESTUI NUMAR
Emil Maur, I. Foti, Const. A. I. Ghica, P. Anastasiu, Ioan N. Ionescu,
N. Vasilescu, L. Rebreanu, V. Vlădescu-Albești, Cornelia Drăgănescu, etc.

ANUNCIURI
LINIA PE PAG. 7 și 8
BANI 20

ATAFUL ZEPPELINURILOR GERMANE CONTRA LONDREI

Generalul Joffre

de ALPHONSE SÉCHÉ

Rivesaltes e un orașel cu șase mii de locuitori, la vreo nouă kilometri de Perpignan, în Pirinei, pe malul râului Agly.

Centru viticol, Rivesaltes nu e o cetate de artă. Rare ori am văzut o localitate mai dărăpănată, mai murdară și cu o înfățișare mai mizerabilă. Anumite străzi ale orașelului îți reamintesc ulițele satelor locuite de neeri. Casele nu sunt de altfel decât niște borchiele cu zidurile scroabite. Când plouă, strada principală care nu e canal' ată îți dă impresia unei gropi pentru lături: iar când e vremea frumoasă și suflă vântul, praful care se ridică în nori mari te orbește cu desăvârșire.

Ușoare orașel mai însemnat din Miză și posedă o fermă și o piață umbrită de platan. Copacii aceștia sunt fala jărilor însoțite. Nicăieri n-am văzut arbori mai frumoși de cât la Perpignan. Cu toate acestea Rivesaltes poate să se mândrească cu arborii cari înconjoară piața principală. Nu văd nimic alt ceva cu ce s-ar putea lădi îngrămădirea asta de case fără nici o arhitectură, murdare și lipsite de poezie. Și totuși Rivesaltes are o parte pitorească pe care trebuie să te duci să vezi pe malul râului Agly.

Agly este unul din aceste râuri meridionale, cu marea largă, fără a dăinui și plină de pietre, în miloulul cărora se strecoară repede și întortochiată, o șuviță de apă. Alphonse Karr spunea de râul Pilon care curge la Nisa, „că e un râu în care spălătoreșele își uscă rufele”. Spălătoreșele la Rivesaltes, ar putea face ușor să-și întindă rufele pe plaja plină de pietre a râului Agly. Cu toate acestea locuitorii din Rivesaltes preferă să arunce în râu guncaiele și lăturile.

Și totuși aci trebuie să vină acela care dorește să aibă o părere mai măgulitoare despre locuitorii din Rivesaltes, căci de la un capăt la celălalt al fluvului se întinde un pod cam învechit dar foarte frumos cu arcurile-i ascuțite ce strălucesc curentul în timpul ploilor și al topirii zăpezilor, când apa se revărsa din marea năvălind torțentată, de pe virful muntelui Bugareck. După părerea mea, priveliștea cea mai frumoasă a orașului o ai pe malul râului. Curba armonioasă a podului face să reiasă în relief profilul mic și aspru al orașului. Răsărit de soare, dominat de două turnuri Larasine, profilul acesta reamintește pe acela al unor anumite cetăți spaniole, de o stranie înfățișare orientală și pe care Charles Cottet ni le-a zugrăvit în iecane uimitoare, colorate, stersse, barbore și nostalgice.

În fața orașului, de partea cealaltă a râului, se întind câteva poduri, verzi sau aurite după anotimp, până la poalele Pirineilor, a căror siluetă îți pune în zărmă monotona pușcă grație și un farmec nespuse de dulce.

Astfel mi-a apărut colțisorul acesta de pământ francez aspru și îndepărtat la Rivesaltes.

Rivesaltes este locul familiei Joffre. Tatăl generalului Gilek-Joseph-Joffre s'a născut la 19 Decembrie 1822; s'a născut atât bi-nicul ei și străbunicul lui. El însuși a văzut la Rivesaltes lumina zilei la 1 Ianuarie 1852, fiind al treilea copil din cei născuți în zi și dată aceea.

Căpata pronunțată de Joseph-Jacquese-Cesaire. Am văzut casa lui natală: nu e un palat, dar are un air și se află în rue des Ombres, în răzruce des Halles și nu se desparte într'un nimb de celelalte case cu care se învecinează. E tot atât de dărăpănată și lipsită de ornamente.

Părinții generalului au f' s' din tată în fiu negustori de vinuri. Erau

chiar oameni cu o oare care stare. Mama lui, născută Catherine Plus a lăsat tuturor enri au cunoscut-o una din cele mai frumoase reputații. Era foarte evlavioasă. Se spune că generalul îi datoraste firea sa. N'a moștenit sentimentele ei religioase, dar educația pe care i-a dat-o mama lui, l'a făcut să aibă idei largi și frumoase.

Capilaria și-a petrecut-o la Rivesaltes și la Perpignan. La început nu părea de loc silitor. Încăpănat, distrat în joc să stea pe băncile școlii Massin, prefera să alerge toată ziua pe câmp. La liceul din Perpignan însă se schimbă deodată. Devine un strălucit elev. Dragostea de muncă l'a cuprins. În clasă, pentru ca să se izoleze punea un toanc de cărți între el și camarazii lui. Vorbea puțin nu-i plăcea d-aseamenea să-i se vorbească.

Numele lui figurează pe lista premianților la concursul general. Obține premiul întâi la matematică, la geometrie descriptivă și la desen.

În timpul vacanțelor când se ducea la Rivesaltes, vecinii lui tovarăși de joacă nu-l vedeau de fel; se încheia în casă ca să citească. N'a cunoscut, mi-a spus un ziarist din partea locului de la care am luat amănuntele acestea pitorești, emoțiile jocului cu praștia, (esparpade) un joc foarte înbit al camarazilor lui.

„Nici odată nu s'a întors-mensă cu o tăitură pe frunte (soupe) sau poiață (mal bardaoc).

Nu cunoștea beția primumilor alcătuite din meleci (cargoladas), în bătaia vântului pe tercurile acestea pietroase cu pușcă care dă un vin atât de puternic în că ar învia un mort.

În curând însă părăsi locul lui natal în care era să se întoarcă de altfel.

Păpăral francez are dreptate când spune că nu-ți poți patria odată cu plămăra ta dintr'una: ea rămâne mereu sub cerul copilăriei noastre, o plăzitoarea celor mai scumpe amintiri.

pe care le avem, dormitează în umbra elopotnței, cîntă cu freacă-tal apelor și al arborilor veciniei reînviți și veciniei aceluși. Pe măsură ce inima noastră îmbătrânește, derul ne cuprinde tot mai vin. Cu cât suntem mai departe de ea, cu atât dorim mai mult să o vedem. Ne aruncăm privirile spre ea și cu ochii sufletului serafim orizontul trecutului.

În timpul carierei lui, generalul Joffre va merge adeseori — cât mai des cu putință... — să se odihnească în țara lui natală. Nu s'a schimbat și a rămas ca în trecut, un om simplu și sincer. Când e la Rivesaltes întâlnești purtare inteligentă, un bunzornul plin de bunăvoință și loapănat de gracilozoză (1) cum zărește de la cea mai bună cărnă-tărie. Toti îl iubesc acolo și toți sunt mândrii de el. Fiecare elapă mai însemnată a vieții lui militare e sărbătorită. Se bucură de respectul și de admirația tuturor. Mi s'a povestit o anecdotă care dovedește popularitatea și simplitatea firii lui.

Într'o zi sunt vreo doi ani de atunci, fiind în trecăt la Perpignan, generalul se duce la un bărbier. După câte va clipe de acceptare, bărbierul îi întinde ochii:

— „Poftiți, domnule general, — Da de unde știți că sunt general?”

Era îmbrăcat civil. Bărbierul răspuse:

— „Ar fi o rușine pentru un Catalan să nu vă cunoască.”

Ei bine, spune generalul, de vreme ce ești Catalan beins azi era bun rasoirt, parqut tins la barbă doare.

Avea numai șapte șaptezeci ani, în 1869, când a fost admis în școala Politehnică. Primit al 14-lea în examen, e făcut dintr'o ocazi urgent și șef de clasă. E cel mai tânăr din promoția lui. Oare tinerețea-i va avea autoritatea? Se lasă el influențat de camarazii turbulenți; cartierul latin, pe atunci atât e zgometos și de bohem îl atrage care de la învățătură? Nu se știe, dar ceia ce e sigur e că în cursul anului din primul în clasificare ajunge al douăzeci și nulea. Totuși n'are note rele, afară

1) Diferite cărnă-tării (N. A.)

doar la limba germană. La compunere e slab și lucru ciudat are note rele la desen. Se știe că la Perpignan, obținuse premiul întâi la concursul general. În general, munca lui nu mai e încordată ca în trecut. Nu va fi astfel și mai târziu. Ce surprindere pentru noi, într'adevăr să-l vedem rămânând trei șprezece ani căpitan. Elev bun, tânărul Joffre n'a fost nici odată elevul care munceste pentru a fi primul la concurs, după cum n'a fost elevul model cu care se mândrește o școală. Nu e facultățile lui erau nelăstulătoare: admirabil echilibrat, având inteligența vastă și o ușurință nespuse la muncă, ar fi putut obține pretutindenea locul de frunte. Dar nu era o fire îndărjită, ambițioasă și într'u eil va un arivist. Eu cred mai degrabă că avea voința unui om blând și iubitor și chiar a unui visător — dacă pot spune astfel. E o voință plină, conștientă, foarte reală, necesită; nu e o voință care dă năvală, voința aventurierului, a omului hotărât să ajungă repede cu orice preț.

Camarazii lui dela școala Politehnică au păstrat dela mai bună amintire de la el. Nu era ursoa cum spus majoritatea francezilor. Nu e o fire tristă, dar sfioasă, erudită, ne vorbește puțin.

Vecinie himo voitor, are de voltat în gradul cel mai bun simțul și gestul justiției.

Nimeni n'ar putea să-i reproșeze un act de favoritism. Nici o recomandare n'ar putea să-l influențeze. E de o justețe necrutată și are dreptul să fie aspru: nimeni ca diusul nu e mai strict în cece privește disciplina. Omul datoriciei, își iubeste cariera în care se impune prin conștiința, și conștiința face pe șef.

Războiul dela 1870 a încheiat școala dela școala Politehnică. Tânărul Joffre a fost promovat sublocotenent.

În timpul asediului dela Paris, a luat parte, într'un fort, la apărarea eroică a capitalei.

Semnându-se peora se întorce la școală. Cîteva luni în urmă se duce la Fontainebleau unde intră într'un regiment de geniu. Locotenent la 2 Septembrie 1872, îl regăsim conducând lucrările de fortificație în jurul Parisului. Dl d'etor Fajade, fost deputat al Pyreneilor Orientali și conecțatean al generalului povestește următoarele: „Era într'o dimineață, pe pozițiunile unui fort când mareșalul de Mak Mahon, înconjurat de întregul său stat major, chemă pe un tânăr locotenent care nu vorbea și îi spune: „Te felicită căpitan!”

Căpitan la douăzeci și două de ani. E frumos! Era prea frumos. Locotenentul Joffre avea douăzeci și patru de ani, într'adevăr, când a obținut a treia treasă.

S'a spus că anecdota nu prea corespunde cu adevărul istoric. Întru cât mă privește pe mine, îmi place foarte mult anecdotele: ele adaugă la un portret o parte pitorească pe care n'o avea pînă atunci. Și-l însulește și-l înfrumusețează. Din punctul de vedere al exactității, bună oră, greșesc așa că istoria n'ar trebui să se bazeze numai pe ele.

Propriul anecdotei este însă să reculează câteva fapte mărunte. Le denaturează de alt fel ce e drept în majoritatea cazurilor. Și totuși, ceea ce e într'adevăr straniu, e că toate faptele asten adunate în un loc, vor da, în trăsături generale un portret destul de exact al persoanei în chestiune care se interesează. Cum se poate hazul asta? Foarte simplu. Anecdota — și e în adevărata ei valoare — spun asta fără să fac vreun paroloz, dăruindu-l în totdeauna amănuntul în beneficiul totalității. Acela sau acei cari o creiază, iau un fapt adevărat poate, sau susceptibil cel puțin de a fi, fiind de vreme ce un om a devenit subiectul

FANTOMA DRAGOSTEI

Zâmbea-și când m'ai șohu — robii ammirii! —
În suflet să clădesc altar iubirii,
Iar inima, în slava ta, să 'mi fie
Un clopot ce vestește o leturghie;

Bătea adînc, bătea atît de tare
Că s'auzea ecou 'n depărtare
Și se oprea mirat o lume 'ntreagă
S'asculte cum trăda: cît mi-ești de dragă.

Perdut într'un extaz divin, temee,
Ca să te-ador te-am prefăcut în zee;
Partai în cerul visurilor mele
În bucle sori, pe trup vestimînt de stete.

Dar ai plecat, — te adormea Sodoma! —
Iar azi, când treci pe drum, tu 'mi pari fantoma
Iubirii din mormînt, iubirea care
În noaptea morții chiar odihnă n'are.

Iar eu — în urma ta, ca 'ntr'un pustiu,
Cu sufletu 'nvelit în girogi de ghiață,
Cel mai bizar actor în drama: vieții,
Un mort ce joacă rolul unui viu.

Strănuți acum — când ne 'ntîlnim, pe 'mi par
Că tot ca 'n vremea fi-e născuții pe parol:
Fantomă-a dragostei nemuritoare,
O, nu mă mai privi: invie mortul!

Emil Maur

unor anecdote, aparține legendei; s'a alcătuit despre el un portret din care anecdotele vor fi o trăsătură desprinsă, o trăsătură al cărui desen va urma modelul popular. Povestitorul înfloresce, amplifică, în totdeauna însă în sensul indicat de opinia curentă. Anecdota se cultivă în sensul indicat de opinia curentă. Anecdota se cultivă în umbra legendei. Rămâne de știut dacă legenda este atât îndepărtată de adevăr. Procedând dela cazurile particulare la acelea generale, nu este oare un fel de sinteză. Pentru viitor ce rămâne din civilizație și din oamenii mari dacă nu tot un fel de sinteză. Atunci legenda nu este ea însăși istoria?

Generalismul a devenit și el legendar: pe front „tata Jeffre” trăiește în spiritul și în inima soldaților, așa cum fiecare îi place să și-l închipuie, așa cum încrederea lor neaclintită și fan faurii. E tatăl. E șeful, e organizatorul victoriei. Și astfel va apărea istoricilor viitorului, am ferma convingere: părintese, răbdător, drept, eugeților metode, ținând la soluții lui pe cari vrea să-i erue de măcelul războiului și mai ales vecinie învingător.

(Continuare în N-rul viitor)

Trad. de Const. A. I. Ghica

DORINȚA

Sfânt drapel ce-ai stat odată
Peste-a Griviței redută.
Descrețește a ta cută
Peste falnica'ti armată.

Vei vedea ca în poveste
Cum, din cadrii seculari,
Vor veni Curcanii, țanari,
Oaste mândră cum nu este
Cât în țările de mari!

Sgudu-l-av-vez Carpații
Sub a țanurilor raste,
Mândrii c'ale tale pleaste
Merg cântând să și scape frații.

Tu-ți cunoști vulturii, încă
Dela Plevna și Vidin:
Știi că toți levesc în plin
Și 'n bătae 's ca o stâncă.

De încerci, nu-ți e d'a surda,
O să vezi cum răsunare
Se aduce celui care
A pierit, viteaz, la Turda!

Greznică, fulgerătoare
Tu arunc'a ta ostire
Pentru-a țării mântuire,
Pentru-a fraților scăpare.

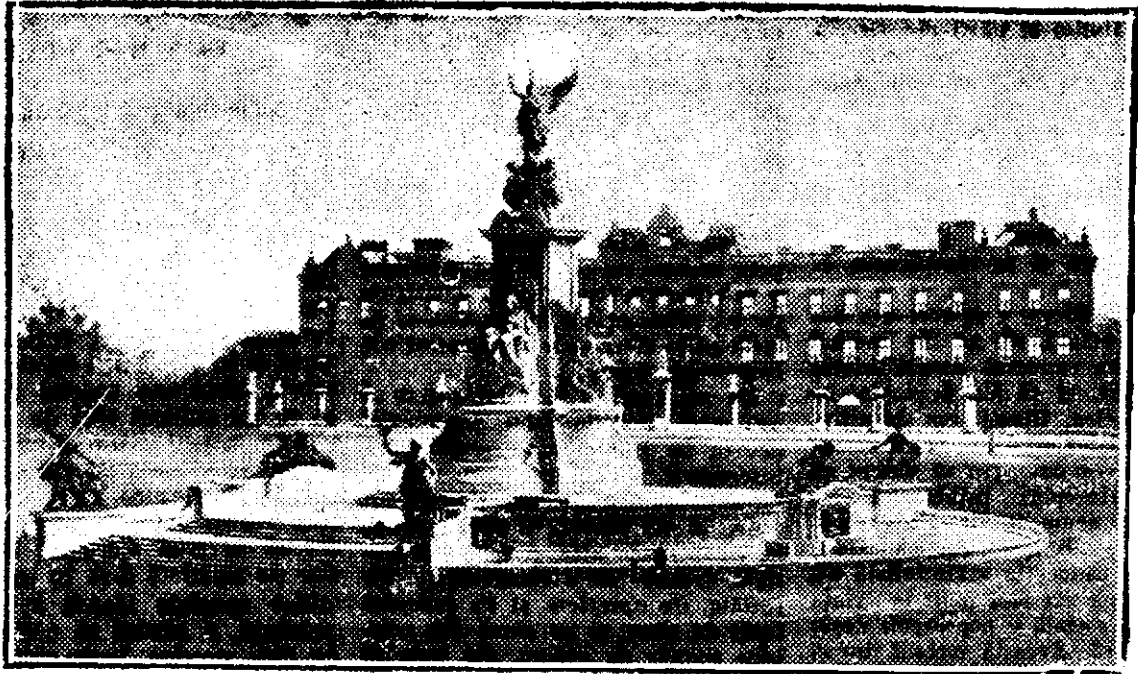
Te-om purta cu vitejie
Tot așa ca și străbunii
Și vom pune 'n genunchi Hunii,
Scăpând frații din robie.

Trâmbița pune-o și sună
Marșul mândru de război
Și-o să vezi cam se adună
Oaste mândră de eroi.

Sfânt drapel ce-ai stat odată
Peste-a Griviței redută,
Descrețește a ta cută
Peste falnica'ti armată.

Binecuvântarea țării
Va veni să te nănuie...
Până 'n marginile țării
Uacă vrei, noi mergem. Da-ne!

P. Anastasiu, Focșani

VEDERI DIN LONDRA. — Palatul regal și monumentul Reginei Victoria.

Studii literare

H. Sanilevici¹⁾

de I. FOTI

Am citit ultima carte a d-lui Sanilevici cu mult interes — cartea este interesantă; agită autorul ei probleme din cele mai captivante; ni se vorbește de multe; ni se servește critică, literatură, filozofie a istoriei, istorie a filozofiei, psihologie fiziologică, antropologie, etc. etc. Sunt compilații, juxtapuneri, expuneri personale, impresii, eugeții, ironii; un întreg bilet de știință, un amalgam, în care intră toate metalele și toate necurile, un aliaj de știință serioasă și de superficialitate — într'un cuvânt, tot ce un om studios și cu multe cunoștințe — dar vai, fără o scutere de talent literar — ne poate da într'un mare volum.

D-lui Sanilevici îi lipsește spiritul compoziției, îi fuge concepția — pe care o prinde un moment — văzind cu ochii: și începând cu un studiu al lui Eminescu conchide cu sensualității că ar fi mai apropiați de adevăr cind arată pe baze experimentale — că noțiunile de timp și de spațiu ne vin pe calea experienței și nu sunt noțiuni apriorice cum susține bătrânul Kant. De asemenea mai aflăm că lumea numerelor — a lucrului în sine — n'a existat decât în mintea filozofului de la Koenigsberg, iar lumea înșelătoare a fenomenului este singură cea adevărată și cea eternă.

Autorul nostru mai este și un îndepărtat discipol al lui Lavater, adică are în mare cinste aria fizionomică — doar n'o fi și lință?

Citiți caracterizarea de mai jos făcută pe seama d-lui Vlahuță și Sadoveanu:

„Vlahuță are figura brună întunecată a unui spaniol, a unui sicilian sau a unui grec din insule: figura unui mediteranean sau a unui brachicefal vestazatic. Brazdele feței, ochii mari, negri cu părura și cumplit (!) de expresivi, aerul sombru și grav, mișcărilor lucete, trădând frământarea ascunsă și euzterul concentrat al unui spaniol, Olinioară a fost reprezentantul tipic al intelectualilor micii burghezii urbane, în curentul lirico-romantic dinaintea de 1900 lirism intens, subiectivism, nemulțumire adincă și resignația, stil concis și eizelat, redarea realității prin viziune plastică — iubirea de singurătate, individualism — nimic nu lipsește din psihologia mediteraneană. Sadoveanu are înfățișarea clasică a brachicefalului blond

din regiunile slave: corpul indelat, giful scurt, capul rotund și mare, fața rotundă, nasul mic, ochii mici și adinși în orbite, baza superioară lungă, complexiunea blândă; are psihologia germană — memorie perfectă, plasticitate, judecată obiectivă, sentiment viol și liniștit, optimism, sentimente elementare, intense și superficiale, înclinări spre viața general-omenească, activitate statornică — el adaugă sub flegma germanică, impulsivitate alpină pe care a deslășuit-o numai sub formă literară. Scriitorul, de care inconstent s'a lăsat înrîurii Vlahuță este meridianul Alphonse Daudet (tarudire de rasă și de clasă) care la studiu s'a inspirat din Dickens. Modelul lui Sadoveanu este slavul Sinkiewicz poate și Tolstoi²⁾.

Din fizionomia d-lui Delavrancea, d-l Sanilevici deduce: „Tot așa din fizionomia d-lui Delavrancea — buze răsrînte, păr blond și creț — aș fi putut citi binisor — dacă cititorul binevoeste să mă creadă. — fantază de creol — Dumas-père! — și acel amestec de senzualitate și sentiment, care se trădează prin iubirea de diminutive și prin dușoșia povestirilor sale... „In această frază găsim mai multe greșeli de sintaxă: fraza corectă ar fi:

„Tot așa în fizionomia lui Delavrancea — buze răsrînte, păr blond și creț — aș fi putut citi fantazia de creol (Dumas-père) n'aș fi putut ghici sau citi (fiindcă verbal dinții e prea depărtat), acel amestec de senzibilitate și de sentiment, care amestec se trădează prin iubirea de diminutive etc.”

¹⁾ D. Sanilevici are prea multe greșeli de limbă ca să nu le relevăm, întrebându-l cu adevărat pe el: terar deja; nu cunoaște genul limbic, de exemplu: vaia! nu sunt poet! românu! zice: „vai de ce nu sunt poet! în aceeași pagină (23) citim: e vorba de Eminescu (în trecut): „Dar cât de intensă trebuie să fie în loc de trabus să fi fost) viarea poetului nostru atât de singur, atât de sărac. Din această cauză este confuz, ba chiar obscur ca în fraza (pag. 24); și pentru a o amili mai bine și pentru a o simți mai bine propria lui superioritate, el o parodiază în cunoștințele versuri umoristice, recunoscând patimile și obiceiurile omenesti, ba chiar recunoscând (adăugat de noi) sisteme de filozofie la ploșniți și la mățe. Alt e-

Ca să pricepem rândurile de mai sus e nevoie să ne oprim un moment asupra unei teorii strănii a d-lui Sanilevici, după care teorie, crede d-sa că ar fi judecați toți scriitorii viitorimei. Omenirea se împarte în două rase: rasa homo europacus și rasa homo mediterraneus.

Homo europacus ca inteligență are: memoria perfectă, gândire concretă, sănătoasă, dar mărginită; are obiectivitate și plasticitate; ca simțire același om al Europei are înclinare spre optimism sentiment viril; sentimente mai elementare, mai puternice și mai superficiale, are și echilibrul, ea voință este activ în mod statornic.

Celalalt homo mediterraneus are ca inteligență apăsătoare de observație, gândire abstractă dar slabă, are subiectivitate și fantazie.

Ca voință înclină spre pesimizm, este impresionabil; are sentimente mai complexe, mai cerebrale și mai adânci; înclină spre pasiuni.

Ca voință este impulsiv în răstimpuri și slab de obicei.

De aci autorul trage o concluzie sinoptică.

Homo europacus este egal cu epism, elasicism, armonie, desen, limbă sintetică, religie de judecată (protestantismul); iar homo mediterraneus este egal cu lirism, romantism, melodie, culoare, limbă analitică, religie de nervi și de fantazie (mahomedanism, budhism, catolicism).

Nu numai atât: antropologia de astăzi — citez după d. Sanilevici — împarte populația Europei în mai multe rase, pe lângă cari celelalte nu pot fi considerate fizicește și psihologiceste de cât ca rase tranzitorii. Iată aceste trei rase primare: doliceblondul înalt, homo europacus (de pildă suedezul); brachicefalul îndelat, homo alpinus, care formează populațiunea regiunilor muntoase de pildă, francezul și bavarezul);

xemplu: „dar după teoria romanticii-lor că visul trebuie etc.” (pag. 29), după cari visul trebuie, zicem noi. Greșeli de acest gen abundă în fiecare pagină: „se știe prin tradiție” în loc de: din tradiție (pag. 35); cu trup mititel și voce răsunătoare (pag. 69) și cu voce răsunătoare: afirmă în (pag. 78) „Este” în loc de așa și este; (în pag. 79): „enumerajia nu are pretenția de a fi completă și nici de a clasifica” fără a schimba fraza am zice: și de a fi o clasificare, cu toate că nu ne mulțumeste. Dar ne oprim aici altfel am umple un volum. D. Sanilevici trebuie să știe bine că nu poate intra în literatură cu o asemenea limbă. Păcat de ideile d-sale interesante — măcar că sunt discutabile.

¹⁾ Corcetai critice și filosofice editura Editurii Steinberg, București.

și dolico-brunul svelt, homo mediteranean sau rasa iberico-insulară, care ocupă Spania, Corsica, Sardinia sudul Italiei și părți din Grecia. Caracterul de tranziție prezintă de pildă rasa brachiboloidă, din regiunile slave.

Pe aceste date științifice trebuie studiată opera scriitorului. Criticul subtil va căuta să ne descrie mediul, să ne arate rasa, și după date fiziologice și fizionomice să ne fixeze locul în speță și în clasificarea de mai sus.

Criticului literar i se cere așa dar o anumită uriașă, să nu fie numai estet, să nu cunoască numai istoria literaturilor, ci să fie de toate, istoric, sociolog, filozof, om de știință d. Sanielevici își termină lucrarea cu cuvintele: „Țin să observ că numai principiul psihologiei de vază până acum în literatură (conform cu rezultatele antropologiei); dar chiar concepția materialistă s'a aplicat până azi mai mult la viața politică și socială a popoarelor decât la literatură. Această metodă fine să o aplico d-sa în literatură noastră. Fi orăm bun succes.

I

Momentan ne vom ocupa de critica literară. Ce i se cere unui critic? P. Brunetiere vorbind de Sainte Beuve scrie: „El a jucat un rol important. A căutat explicația operelor mai departe și mai cu temei, nu numai în meștegurile artistului și în mediul, dar în omul însuși, în secretul temperamentului său și până în тайна idiosincraziei sale. De aci, slujind ca un mijloc auxiliar istoriei, critica s'a transformat într'un adevărat instrument de analiză, de investigație și de descoperire psihologică. Mărturisire pe care nu și le face lui însuși chiar în totdeauna cu plăcere, marele critic n-a învățat arta ca să le citim aceste mărturisiri acolo unde scriitorul n'ar fi vrut, desigur, că le-ar fi ștăcut. Prin această cunoștință asupra omului s'a mărit și Sainte Beuve a descoperit chiar planul unei clasificări viitoare a spiritelor, în familii materale: aici, cei blânzi dincolo, cei tari. — într'o parte epicurienii, în cealaltă ipocondriaci; acuma a pus pe imaginativi, tot așa pe cei vizuali și pe auditivi, pe cei ce-și văd fraza și pe cei ce o aud, colorisții și muzicantii și înțelegându-i pe toți ne-a lăsat în lumile sale o colecție de monografii, pe care cred că nu și are precehea în nici o limbă și nici o literatură. Dar în același timp, s'a lăsat tirit de propria sa metodă, ci a menținut dreptul operei literare însăși, considerată ca atare. Afinită ca atare, și la urma urmelor, apreciată și judecată ca atare“.

Căci ce n'ar interesa de pildă pe mine dacă scriitorul este blond sau brun, dacă are fruntea mare sau îngustă; dacă Leopardi a fost coșcat sau Byron schiop; și ce-ni pasă dacă spiterul poet Sevinski, fără talent, s'a plâns în stiluri căderea marșăilor sale din cauza unei înalțări profesionale sau că Eminescu a iubit sau nu pe Veronica Mile? Desigur, criticul va ține seama de amne trăsături caracteristice și de amne întâmplări din viața artiștilor, deși țara să-i dea o importanță covârșitoare considerându-le ca o geneză a operei de artă însăși. Ne interesează Byron întâi, înțelegând a scris pe Corsarul, pe Manfred, Cain și pe Don Juan și pe urmă că a fost frumos barbat și că l-a iubit femeile și că a rămas totuși viața neconsolabil din cauza viciilor mai scurte ca călăbă: — și așa mai departe.

Nu mă interesează dacă d. Delavrancea se trage din familie țigănească sau vâlsar de al lui Ștefan cel Mare — vrem să știm ce valoare are opera lui, în istoria literaturii noastre și în comparație cu cea universală, dacă se poate.

Aceasta-i treaba criticului. — Fie

că-l judecă în mod didactic și dogmatic — după vechia estetică ca d. Maiorescu —, fie că îl explică, din punct de vedere al curentelor sociale moderne cum face d. Gherea și chiar d. Sanielevici când critică pe Eminescu; fie că îl analizează în tătă și-i reconstruiește în mod psihologic opera, cum am încercat noi în literatură noastră — ni este indiferent.

Vrem să știm valoarea operei. Opera critică nu este o ireversibilitate a valorilor inexistente, ci o construcție de valori existente bazându-se pe principiile eterne ale esteticii și ale frumosului însuși.

De aci meritul și rolul social al criticului. Teoriile d-lui Sanielevici pot să fie interesante; — chiar ne interesează pe noi personal — dar nu sunt critică literară și nu sunt scrise în stil literar. Și opera critică ca și opera de artă, a spus Brunetiere, trebuie să o considerăm, s'o tratăm, s'o apreciem și s'o judecăm întâi ca atare și pe urmă din celelalte puncte de vedere, din punctul de vedere al științei, al personalității proprii, al temperamentului și celelalte. De altfel viața este așa de scurtă și așa de tristă, că orice iluziuni noi, orice creațiuni noi, sunt binevenite, le chemăm din întunecul fantaziei le expunem la lumina conștiinței noastre sufletești, ca niște păpuși adorabile, pe care le iubim, le adorăm și vrem — ce copil! — ca și alții să facă la fel cu noi.

AMURG

Peste sat se lasă agale
Scarele'n amurg,
Și se pierde dus în unda
Apeilor ce curg.

Își restrânge raza'n mersu-i
Tainic și ușor,
Când privește'n jos pribeagul
Murmur de isvor.

Orizontu-aprins ca para
Varsă 'n hăcărât
Dungi roșaticii de rubine,
Iar către 'nserat,

Un păstor ce-și cântă doina
Din caval a jale,
Mână oile din urmă
Pe câmpie la vale.

Și se dăce'n pacea serii
Ca isvoru 'n seapte,
Până când își perde urma
Hătăcită'n noapte.

Nicolae Vasilescu Diogen

ȘCOALA NAȚIONALĂ DOMNEASCA

CEA MAI VECHIE ȘCOALA DIN CÂMPULUNG

— Conferință a d-lui Ioan N. Ionescu, Institutator pensionar Câmpulung —

În sala școlii Normale Carol I din acest oraș, domnul Ioan N. Ionescu institutor pensionar, a dezvoltat cu multă competență, o interesantă conferință cu subiectul „școala națională Domnească” cea mai veche școală din Câmpulung. A sîstat întreg corpul profesoral și invitați, cari au dat o deosebită atențiune acestei conferințe cu un subiect atât de important pentru orașul Câmpulung, fiind vorba de un act istoric din secolul XVII. Despre acest subiect a mai vorbit conferințiarul și anul trecut în sala Cercului didactic, dar de astădată d-sa în urma studiilor speciale făcute în această privință, a căutat să completeze cu date precise, luate după documente oficiale, toată istoria relativă la înființarea și existența celei mai vechi școli din Câmpulung, pentru care a fost viu aplaudat de asistența compusă din cele mai selecte elemente din acest oraș, care au urmărit cu un viu interes și cu o încordată atențiune această interesantă conferință. Ministrul Instrucțiunii Publice a cerut d-lui Ionescu lucrarea sa despre această conferință pentru a fi inserată în revista muzeului pedagogic.

Fiind solicitat de mai mulți fruntași ai orașului a cere și publica în ziarul nostru resumatul conferinței d-lui Ionescu spre a fi cunoscută, de toți cetățenii acestui oraș, m'am prezentat domnului conferințiar care cu o bunătate și amabilitate ce-l caracterisă mi-a pus imediat la dispoziție întreaga d-sa lucrare împreună și cu diferite acte și documente vechi, din care am extras părțile principale, după cum urmează:

Intemeitorii școlii Domnească

Odată cu dedeșteptarea culturii naționale în țara noastră, mișcare pornită mai serios cam de la începutul secolului XVII, mai mulți tineri boeri din familiile cele mai bogate din jud. Mușcel, cuprinși de dorința de a învăța s'au dus la școlile din Paris, Viena, Atena ori Veneția ca să studieze. Între aceștia sunt cunoscuți:

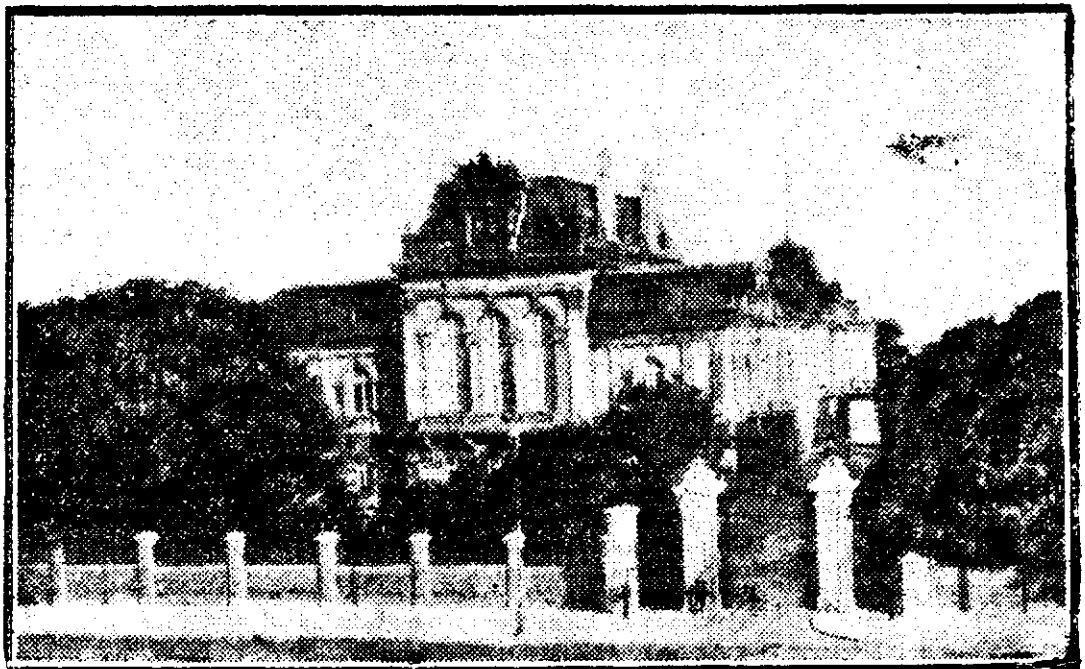
Stroe Leurdeanu, fost mare vornic până în Februarie anul 1665 sub domnia lui Grigore Ghica de fel din Golești, un strămoș al ve-

chei familii a Goleștilor; Udrisțe numit și Oveste Năsturel Herăscu, fost ispravnic de documente domnești peste întreaga Muntenie, asemenea un strămoș al vechii familii Năsturelilor. Preda Drugănescu, fost prefect al județului Mușcel și alții.

Udrisțe Năsturel, end s'a înscris de la studii și-a manifestat dorința de a se întemeia o școală în jud. Mușcel. Familia Năsturelilor pe timpul acela avea multe proprietăți în jud. Mușcel.

În anul 1669 Radu Năsturel se afla ca Ispravnic de documente domnești pe întreaga Muntenie și în această calitate și mai ales din contractul avut ca proprietar cu orașenii Câmpulungeni și cu locuitorii județului, văzând cât de scăzut le era nivelul lor cultural din lipsa de învățătură, fapt ce caracteriza pe atunci întreg județul și de teama ca elementul românesc din acele părți să nu fie influențat de cel străin, pentru a-i păstra limba neatinșă de stremitimile introduse în vorbirea celor dela șes, se hotărăște să le construiască și în orașul Câmpulung cu propriile sale spese o școală, în care să învețe carte, nu numai copiii orașenilor dar mai ales ai țărănilor de prin comunele județului. În această dorință Năsturel cumpără dela Stroe Leurdeanu locul ce acesta îl avea în Câmpulung chiar lângă piața de atunci ai orașului pe preț de 100 galbeni.

Școala Domnească în locul ei propriu. Locul, cumpărat de Năsturel dela Stroe Leurdeanu pentru școală se află ocupat astăzi de casele familiei N. Berechet, cum și de toate clădirile ce s'a văd spre sud atât pe prelungirea străzii principale cât și pe strada Unirea fostă Socol, până la intrarea acesteia în Tabaci cu strada C. Brâncoveanu, pe care după ce-l împrejmuește de jur împrejur cu ziduri ca de cetate, Năsturel puse lucrători de construire în interior mai multe clădiri, (edificii) dintre care unele s'a servească de școală, iar altele de locuință pentru internarea copiilor silitorii mai ales din cei de la țară. Pregătind astfel locul de școală, prin trecerea ce avea la curtea Domnea-

Palatul regal din Sofia

scă, Năsturel stăruiește pe lângă Domnul de atunci al țării să ia sub înaltă sa protecțiune această primă instituție culturală și să o înzestreze cu venituri din cari să se plătească profesorii și să se poată întreține un internat copiilor meșteșugari. Și Antonie Voevod Domnul țării de atunci ia sub înaltă sa protecțiune școala și o înzestrează cu jumătate din veniturile vămilor Rucărul și Dragoșlavele din jud. Mușcel într-o cămărașă jumătate fusese acordată de Matei Basarab Mănăstirii Radu Negru din Câmpulung.

Domniitorul Antonie Voevod emise un breșov la 28 Martie 1670 prin care pune la dispoziție această sub direcția subpraveghere a Mitropolitului țării ori care ar fi aceștia, obligându-l să blestăme să aibă cea mai mare grijă atât de bunul mers al învățământului cât mai ales de continuitatea ei.

Fie din pricina grădărilor de transport, fie fiind pe atunci căi feroviară în țara noastră din lipsa unui personal anume pregătit care să inspecteze și să conducă această primă instituție culturală Mitropolitii au lăsat școala în seama preoților, de unde se crede mai mult că i s'a dat numele de *școala Domnească*.

Dascăli școlii Domnești. Domnul Arheolog D. I. Băjan ne afirmă în breșura sa de documente domnești, privitoare la județul Mușcel că *școala Domnească* din Câmpulung a fost servită pe lângă preoții bisericii Domnești și de anumiți dascăli și anume: *Dumitra* care a funcționat dela întemeierea ei până la anul 1680; *Radu Lăurescu* până la 1689 *Adam* până la 1711; *Ștefan Motreanu* dela 1716-1748; *Ion* până la 1780; *Teodor* până la 1785; *Ionihă* până la 1813 și *Concecu* până la 1819.

După timpul însă în care se vede că au funcționat toți acești dascăli la școala Domnească din Câmpulung ni s'au părca că această primă instituție culturală, care era pe atunci poate unică în întreaga țară, a continuat să funcționeze în liniște la todeauna în același local și tot cu internat până aproape de mișcarea națională de sub Tudor Vladimirescu; pe cind în revoluție din cauza evenimentelor a fost mutată în chiliile bisericii Domnești cum și la Metohel bisericii Flămânda. Școala a continuat să funcționeze în localul său propriu numai până la 1737, când a avut loc un războiu între Turci și Austriaci al cărui teatru de operațiuni a fost mai mult județele Vâlcea, Argeș și Mușcel.

Din măcelul avut între Turci și Austriaci, la care orașenii Câmpulungeni nu s'au opus austriacilor, comandanții armatei turcești vine cu oastea la Câmpulung și reușește de o lungă vreme pe aștrăci, dar ea pe de o parte că orașenii nu s'au opus măcelului făcut de austriaci, puse foc orașului de arse, cum se afirmă de bătrâni, cum și în nota aflată în pomelnicul mănăstirii, de arse cu mare cruzărie, când au părăsit orașul și aproape jumătate din locuitorii săi de băștină. Au fost arse și dărâmate toate clădirile monumentale vechi ce se găseau în Câmpulung între care și *școala Domnească*.

Cum pe la anul 1760 s'au reconstruit atât orașul Câmpulung cum și toate construcțiile ce se văd astăzi în jurul Mănăstirii Radu Negru. În același timp preoții bisericii Domnești ca să nu pierdă privilegiile ce li se acordaseră în trecut de Domniul Țării, au reparat chiliile aflate în curtea bisericii Domnești și au mutat școala în chiliile acestei bisericii.

Familia regală olandeză

TREI BASTOANE

Tarului Ferdinand

*De tine este vorba, o țarăle bulgar,
Cu mîntea turburată d'un vis nebun, bizar,
D'un vis ce te făcuse să fii mareț, fudul
Și nasul tîl lungise chiar până la Stambul;
De tine, ce acuma găsiși că e cu oale
Pe binefătorul sirmanii țării tale,
P'acela ce o scoase din căile pierzării,
Să 'l lapezi cu p'o cărpă în undele trădării.
Centralele imperii, văzînd jalnicu'ti hal,
Iți dete picure buston de mareșal.
Șacum, încă un altul, mai sdravăn și mai tare
S'acumpe să și s'aducă, o țară triumfător:
Primit va fi acesta d'augusta la spinare
Și dat îți va fi fie d'un brat răzbușător.*

N. T.

Ruinele vechii școlii Domnești se mai văd și astăzi în grădina caselor dela riu ale familiei Nae Paul din Câmpulung.

În aceste chiliile școlii Domnești a funcționat până în timpul domniei voevodului Mihail Suțu, când după stăruința contelui Dumitrache Russet cel care a întemeiat schitul Mărculești (Flămânda) s'a încuviințat mutarea ei în casa dela poartă despre răsărit a bisericii Sf. Ilie, care era ca metoh al bisericii Flămânda. Dar aci școala Domnească n'a funcționat decât numai până în timpul mișcării naționale de sub Tudor Vladimirescu când a fost închisă și de atunci a încetat și oficialitatea ei. După încetarea acestei mișcări, în acest din urmă local s'a deschis o școală particulară condusă de un dascăl numit „Doagă”.

La 26 Noembrie 1831 Magistratul orașului Câmpulung în urma poruncii primite dela Eforia școlilor naționale din București reînființează această școală pe care o așează în chiliile mănăstirii Negru Vodă, la care a numit ca

profesor pe *Dumitru Jianu* începînd cursurile Joi 17 Martie 1832.

Cei dintâi elevi care au fost înscriși în primul an la școala Națională Domnească au fost: Taso Irizan de 12 ani, Apostol Chilisău de 13 ani, Nae Ciolan de 12 ani, Pană Vlăduțianu de 14 ani, Niță Ghermănescu de 15 ani și Stoian Iordache de 10 ani. Acest din urmă elev trăiește și astăzi sub numele de Iordache Stoenscu bucurînduse de o perfectă sănătate și domiciliază în București. Primul profesor al școlii Naționale Domnești din Câmpulung Dumitru Jianu era un eminent elev al Liceului Sf. Sava din București, era înzestrat de calități superioare după cât ni se afirmă de bătrânii orașului; care au fost elevii lui, dansul se servea la predarea lecțiilor cu cărți anume făcute sau traduse din alte limbi chiar de dansul. S'au cunoscut câteva din scrierile sale și anume:

Abecedarul făcut în trei broșuri, Isicria sfântă, Morala filioșului indian, Istoria bisericească; un voiaj al împăratului sigismund, stăpînul și sluga și multe altele.

SĂPTĂMÎNA TEATRALĂ

Patima roșie

Zina de Luni, 7 Martie 1916, va rămîne o dată mare în teatrul românesc. Peste ani și ani se va spune: Luni, 7 Martie 1916, s'a jucat în lina oară *Patima roșie*, comedie tragică în trei acte de Mihail Sorbul.

Iată un nume puțin cunoscut în cercurile largi ale lumii ce merge la teatru, Mihail Sorbul! Un nume care până deunăzi nu spunea nimic și care azi însemnează un popas mare în literatura noastră dramatică... Ce cîndătenie!

Firește că Sorbul era bine cunoscut în cercurile literare, și bine apreciat. Adică bine apreciat de unii, de aceia care îl cunoșteau mai de aproape, care îi urmărise de aproape activitatea literară, care simțise patima lui puternică pentru teatru. Cine a citit *Săracul Popă!*, *Praznicul Calicilor* și cu desebire *Letopiseții*, nu putea să nu vadă în Sorbul pe adevăratul reprezentant al talentului dramatic românesc de azi și de mâine.

Dar teatrul este un gen literar ciudat. Teatrul, ca să poată fi apreciat de mulți, trebuie jucat într'un teatru. Teatrul — adică tragedia, drama, comedia — nu însemnează numai opera scriitorului. Teatrul însemnează o colaborare între scriitor, actori, regizori și public. Mai ales scriitor și public. Cea mai puternică creație dramatică rămîne meartă fără concursul unui număr însemnat de spectatori.

Sorbul avea creații dramatice puternice în sertar. Li lipsea colaborarea unui teatru și deci a publicului, i colaborarea aceasta, care este acordată cu ufăta ușurință tuturor mediocrităților române și străine, colaborarea aceasta i-a fost refuzată lui Sorbul cu o înversurare stranie vreme de aproape sau peste zece ani. Pe cînd toți neprepuții și nechemății tocmai capul lumii cu ineptiile lor trase pe călăpoade nenorocite, pe cînd atîția tineri și bătrîni își fabricau celebrități de-o zi sau de-o săptămîna la Teatrul Național, Sorbul era nevoit să meargă la teatru ca simplu spectator, să fie privit de cei ajunși care își temeau faima câștigată fără drept și fără talent, ca un intrus supărător, să-i se pună în cale toate piedecile posibile și imposibile. Directorii s'au perindat unul după altul; autori din ce în ce mai noi și mai fără pic de talent apăreau și dispăreau. Numai Sorbul era osîndit să-și viseze piesele, tu loc să le joace, să vadă pe ceie nu erau vrednici să-i periclitina, privindu-l cu acre protecțoare, încurajându-l. Din toată așteptarea de atîția ani, desigur că protecția aceasta a fost eceace l-a jienit mai mult pe Sorbul.

Astăzi, după izbîtura grozavă cu *Patima roșie*, ti se pare neînțeleș cum a putut fi înălțurat atîta vreme un om cu atîta talent? Simțit-au care instinctive toți ceie s'au împotrivit răzbierei acestui talent puternic, că în clipa cînd Sorbul va lua contact cu lumea, lumea nu va mai lua contact cu ceie au încercat să înăbușe glasul adevăratului talent? Se poate. Lipsa de talent are totdeauna talentul de-a avea o repulsiune instinctivă pentru adevăratul talent. Și atunci, oameni suntem, putem să senzaăm răutatea profîvnicilor. Apariția lui Sorbul însemnează dispariția multor, dară nu chiar a tuturor celor ce i s'au împotrivit.

Entuziasmul cu care a fost salutată *Patima roșie* e o dovadă frumoasă că talentul adevărat trebuie să izbîndească. Mai curînd sau mai tîrziu, indiferent. Și cu cît izbînda vine mai tîrziu, cu atît e mai desăvîrșită.

Izbînda lui Sorbul a venit tîrziu, dar a și fost desăvîrșită.

A fost o năzare și o rezistență când s'a ridicat tufăia care cortina asupra unei drame a lui Sorbul, la Teatrul Național. Sorbul n'a venit ca toată lumea, cu banalitățile obișnuite, cu vorbăria ce caracterizează pe autorii noștri. Sorbul, dela primul cuvânt, a levit în p'în. Un dialog viu, sâbru, care trăiește până în cele mai tăcătoare replici, până în cele mai mici cuvinte. Nimic de prisos. Nici o exclamație, nici o virgulă, nici o pauză... Aceasta era o prevestire de bine. Un auter care știe să fie atât de sărăcit în vorbă, încât să nu se de spuș multe.

Pe urmă repede-ropede am făcut cunoștință cu cinci oameni noi. Numai cinci. Dar toți oamenii înregistrați. Tefana, Sbilț, Rudy, Crina, Castriș. Sunt nume noi, neobișnute. Purtați mai toți să trăiască puțterse ca să le reținem. Iar când le-am reținut, ne-am rămas pentru totdeauna. Oamenii s'a înscălit cu cinci ființe noi, ale căluite. Cu carne, din carne, din suflet. Cinci oameni ca toți oamenii și totuș deobști de toți oamenii. Numai un creator adevărat e în stare să facă minunea aceasta.

În vreme ce facem cunoștință cu oamenii aceștia, se tocneagă vijelios și drama. Cu fiecare replică oamenii se conturează mai bine și drama înainteză, se întefeste, se învârtorează. Caracteristea omului este acțiune. Un personaj nu se desenează decât din fapte, din acțiuni... Cei cinci aceasta o fac pas cu pas, clipă cu clipă...

Când ajungem la sfârșitul actului întâi, conflictul s'a pus întreg, furtunos. Am pătruns adânc în sufletul tuturor...

A doua oară se ridică cortina și noua conflictul a ajuns la ciocnire. Oamenii care aveau năzuinți deosebite, se găsesc față în față. Năzuințele, patimile lor se încruciează și în încrucieșare rezultă o luptă crâncenă, care își oprește respirația, care te mișcă și te entuziasmează.

Pe urmă nu mai rămâne decât limpezirea sfârșitului, care din ciocnire se întreveșe și care totuș e neașteptat.

Și în cursul celor trei acte scurte, zguduitoare, zăgrăvirea celor cinci oameni se desăvârșește mereu, se aprofundează. Și tocmai când s'a scut cortina ultima oară vedem, în tot complexul lor sufletesc și trusec, pe Tefana, pe Sbilț, pe Rudy, pe Crina, pe Castriș.

E un paradox să spui că personajele se desenează cu precizie de a început și apoi că numai la sfârșit este complet portretul lor. Paradoxul acesta însă este temelia artiștii mari. Fiindcă numai talentele mari au darul mare de a face din paradoxul acesta un adevăr mare.

L. Rebreanu

CÂNTEC

Abia ne-am revăzut o clipă
Și nu ne-am spus nici un cuvânt;
Păream, în vederea asta,
Că pelerini la un mormânt...

Am răcolit doar vechi răvașuri,
Le-am rupt, cu raiimă n'priviri,
Și-am plâns când am văzut sfârșitul
Iudăiei noastre 'ndrăgostiri...

Azi ne năluim pe-acolvași drumuri
Și ne-amintesc de-o dragă toamnă:
Tu-mi zici cu teamă «Domnul meu»
Iar eu îți spun în glumă «Doamnă».

Vorbim de câte sunt în lume,
De ne-nțelesul ce ne 'ndrumă,
Dar ocolim mereu tăcerea
Din seara noastră de pe urmă...

V. Văduțcu-Albost

Clara

de CORNELIA DRĂGĂNESCU

— Urmare și sfârșit —

Și încetul cu încetul găsi la mână, dacă nu consolare deplină, cel puțin amorfirea durerilor. Firea i se schimbase mult. Nu mai era tânărul vesel, nepăsător de altă dată, devenise omul tăcut, liniștit, serios, cu o notă de melancolie. Și astfel trecu un an doi trei!

Nu mai era copilul plăt în oglindă de lei pe lăcăși! Astăzi era primul secretar al șefului său, colaboratorul lui credincios, îngrijitorul lui de multe ori. Mama cu hotărârea să-si câștige avere și renume, dădă pauze să-si cureze ea forșten. După cinci ani de la despărțirea de Clara se căsătorii cu Adrian fiu un căișful său. Capriciul său scârta care refuzase odăna singurei lucră pe care-l dorise, îi surâdea acum, copleșindul de toate bucurile vieții.

Și două sau trei proceșe susținute și câștigate îi adusese și numele. În scurt timp numele de Mircea Obrelin devenise o autoritate. Soția sa îl adora, iar el căuta să-i resplătescă aceasta iubire printr-o atențiune continuă. Și când după doi ani de căsătorie, Adriana născu o fetiță, îi puse numele Clara. N'o mai revăzuse pe Clara din trista seară în care se despărțiseră. Iși jurase, că nu va încerca niciodată să se apropie din nou de ea și sufletul ei, își făcuse făgăduiala. În mod indirect aflase numai că fiind cam deșilă, trăia toată vara afară la moșie, iar cum se apropie iarna, soțul ei o ducea în țările calde, îngrijind-o cu o iubire părintească, sperând s'o vindece.

Astfel trecuseră anii. Unul după altul. Zece!... Cinci-spre-zece! Și trebuise întâmplarea de astăzi ca ea tot concursul ei de împrejurări, ca umbra trecutului să se ridice înaintea ei și să revadă pe Clara pe care nu încetase de a iubi. O revăzuse!... Dar cum? În ce stare?...

Sosise aci la Constanta, pentru un proces de moștenire, în care clientul lui era bănuș de a fi suștras un testament. Pledease cu căldură, cu convingere. Vorbise ore de arândul fără întrerupere, și fără a obosi. Smulse verdictul de achitare la care năzuia

Fusese un adevărat triumf, pe urmă mulțumirile clientului său, felicitările baronului, de care căufase să se scape cât mai curând. Voia să se reintocăreă imediat la București, dar din cauza pledeării prelungite perduse trenul. Nu-i rămânea decât să plece cu cel de noțea nopții. Ca să-i treacă vremea, vizită crășul pe care-l nu văzuse odăna, cu mulți ani înainte, când era departe încă de a fi crășul modern de astăzi. Seara după ce își masă se duse la casinou. Rămăsese câteva timp în usa sălii de biliard, privind amestecul acela de lozete deschise, presărate cu fructuri, cu uniforme de tot gradul, din toate țările. Trecu în sala de joc. Ce contrast!

Și aci lași mulț! Unele frumoșe, țiere, luxoase, altele trecute, lătrine, mișcă creșă nu le mai rămăsese nici un momele frumoșel de nădădă, și pe care toate îndușle nu le mai puteau înțeperi, amestecate într-o bășcăli de toate vârștele, în jurul mesei verzi, la mijlocul căreia un damă elegant, decorat, dădea banca. O tăcere mormăntală, întreruptă doar de cuvintele consacrate, din care aproape fiecare din ele însemna înhoșățirea bruscă, fulgerătoare a nănuia bazată pe sărăcia sau raiua completă a altuia. Resimțise o curăre aproape fizică, priviud la fețele lor gifițoare, urmărind zășurile cu care se strângeau sau se risipeau grămăzile de aur. Se oprise la spațele unei femei, îmbrăcătă într-o rochie neagră, de un lux discret. Atenția îi fusese atrasă întâiu de tusea senă, care o șguduia din căol în căol, și pe care se șilea s'o înăbușe, ducându-și batista la gură. Și apoi de gestul nepăsător cu care arunca banii pe care-i perdea. I se strânsese inima de milă priviud lumina asta toată care căuta în joc o moșioni zdrobitoare pentru a putea simți că mai trăiește.

Eși pe terasa casinoului. Aci o liniște care contrasta plăcut, cu șgomolul din săli. Nu era nimeni. Se duse de se rezemase de balustradă.

Privea în zare și gândurile lui pluteau și ele vagi, nehotărâte, îngăunate de mormurul mării.

Un foșnet de rochie urmat de o tuse... care părea că va sparge pentul nenorocitei care se apropiase de dănsul îl făcu să se întocăreă. I se

păru de odăna că vede o fantomă! Când tusea se mai linișți puțin femeia își șterse cu batista broboanele de sudoare de pe frunte, și încercă să suradă.

Nu vrei să-mi vorbești?... Sau nu mă mai cunoști?

El îi întiuse mâinele amândouă.

Clara! marmură el. Clara! tu! Da eu!... Clara! Te reamănescam îndată la înțrarea ta în sală. Când am simțit că te-ai oprit la șantele scaunului meu, am așteptat înmormăd să-mi spui un cuvânt.

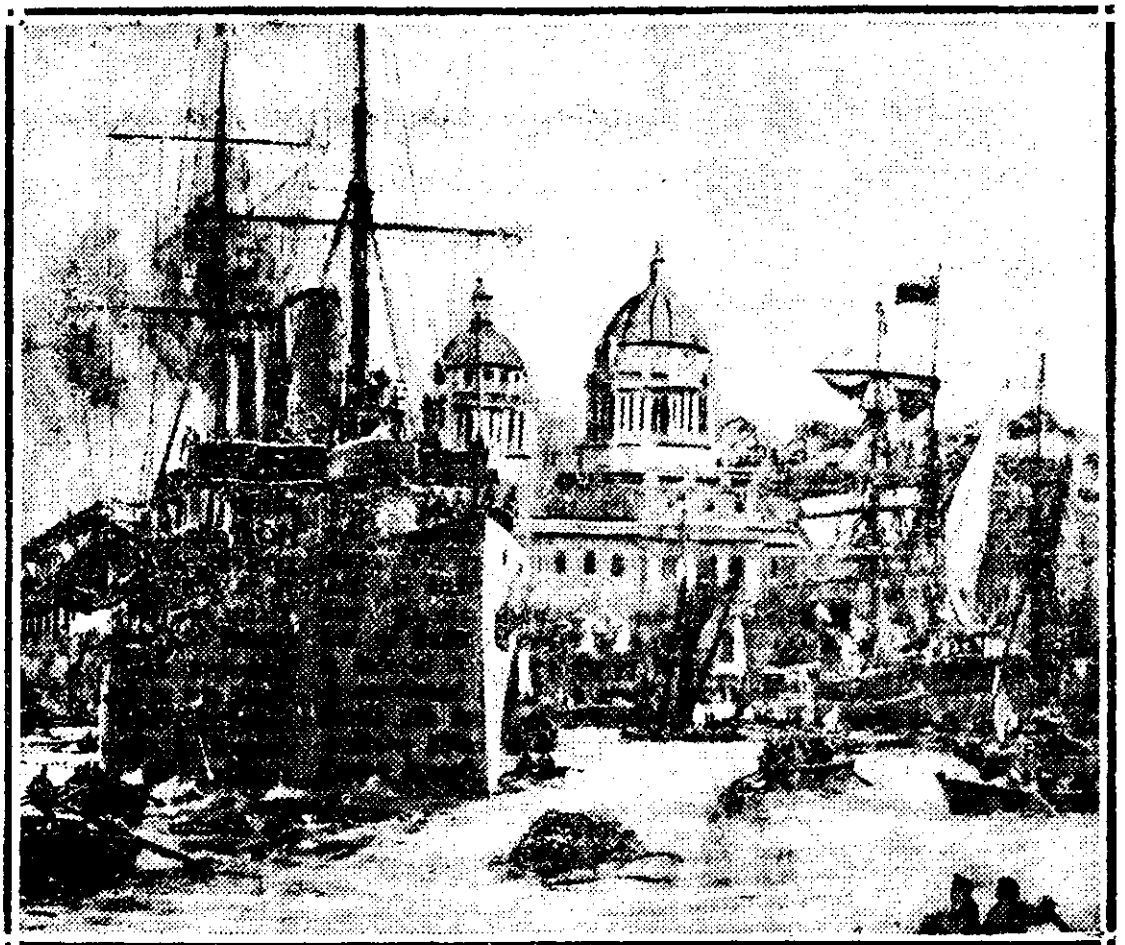
Când te-ai deșărit în tăcere, m'a cuprins o teamă nebună că văzându-mă aci, în ceata asta de deșchibărași, cupinși de furia jocului, eu încă-mi cu aerul unei detracate, șigura neșocată de năzoni dințre ai mei să nu fiu rău judecată de tine. Am părășit masa de joc, te-am călăut peste tot și te-am gășit. Dacă sunt singură aici. Mircea, o ca sunt și singură pe lume... Adrian a murit.

Îi ținea strâns mâinele cu degetele osase, cu pielea șăreată de slăbiciune, privea cu ochi măriți de groază la ochii ei șiciloi, la nămei șășășilor țuroși de țecul înăuntric care o mistuia. Cătuț care eșen din rochia decolată, slab, ușșat, șemăna unui șehet. Numai părul ei rămăsese același!... părea mai mare încă!... mai bogat. Se așșezară alături priviuduse.

— M'am șchimbât mult, nu-i așa? Ți-aduci aminte ce voinică și ce șănătoasă eram pe vremea când trăiam în lipsă și aproape în mizerie?

Rămasse un moment pe gânduri, apoi isbucii în răs.

Ce vrei? mie nu mi-a prăt luxul și hogășia. De cum le-am avut, de cum am fost în stare să-mi șatisfac orice dorință, ori cât de extravagantă ar fi fost, am început să mă topeșe. Bietul Adrian a făcut pentru mine, tot ce era posibil unui om să facă. A înțereat prin toate mijloacele pe care i le puneau așșerea la îndemână să ștărpenească din rădăcinei răul care mă consuma sau să-i oprească cel puțin înaintarea, dar n'a putut! A murit acum un an, înțelegând și regretând în acelaș timp că nu mă voiu bucura multă vreme de roadele muncii sale. Avea dreptate!... Simt că mă due curând.

VEDERE DIN LONDRA. — Rîul Tamisa.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU.

GETTA

Roman de V. MESTUGEAN

S-a pus sub tipar o noua lucrare a d-lui V. Mestugean, un roman cu titlul Getta.

Originalitatea felului de tratare a subiectului, psihologia amănunțită a eroilor, care are vana calitate de a reieși din actiunea ce se desfășura cu ei...

duioasă, descrieri viguroase. — sunt însușiri care asigură noii lucrări a d-lui Mestugean un strălucit succes.

Faptul că în literatura noastră n-a apărut de multă vreme un roman, face cu avaritia Gettei să fie așteptată cu un deosebit interes de publicul iubitor de literatură originală.

Clara, o cheamă Clara! Ah Mircea! Mircea! Ce fericiti puteam să fim! Și cît am suferit! Și pentru ce? El o copriase în brațe și o legăna ca pe un copil.

Mai sărută-mă odată Mircea! și pe urmă să ne despărțim.

El îi acoperi fruntea și mâinile de sărutări.

După cîteva minute se deslăcu ușor din brațele lui și se sculă în picioare.

— Adio. Merse eiți-va pași dreapți, cînd de odată încep să se clatine; el se repezi, vru să o prindă în brațe. Era prea tirziu. Căzuse jos pe cînd un val de sînge în năvălise pe gură. Zăpăcit de spaimă s'rișă după ajutor. Unul din chelnerii care stărase la strigătul lui, se repezi îndărăt în saloane și aduse un medic. Acesta îi pipăi pulsul care bătea slab, neregulat. Luă măsurile necesare pentru ca bolnava să fie transportată în camera ei. O eriză provocată de vre-o imprudență sau de vre-o emoțiune puternică zise doctorul adresîndu-se celor de față.

Cînd terenul se opri în gara de Nord și se dete jos pe personul gării, cu corpul zdrobit, amorțit de drumul cel lung, i se păru de nesuferit egomotul ce omnea aci. Ar fi vrut să se ducă undeva departe, unde să nu vadă pe nimeni, unde nici un egomot să nu ajungă pînă la dînsul. Stia că dorința lui era irealizabilă. Roata cremei se învîrtea meracu înainte fără să ție seama de inimile care le zdrobea în drumul ei. Luă o trăsură și plecă acasă.

Încă un sfert de oră! Pe urmă va fi din nou prins de grijele profesionale sale, ca de un agrenaj; va trebui să muncească din nou ca o mașină și nu va avea nici timp măcar să se giudensească la durerile lui. Deci trebuia să tragă o linie subtristul capitol din viața lui, care se va încheia astăzi... mîine sau poimîine poate, cu moartea Clarei. Iși făgădui să consacre viața sa întreagă Clarei lui, a celeilalte, care-i rămăsese și care-i devenise încă mai scumpă în amintirea celei, care se ducea pe veci.

Viața artistică și literară

Satire de Radu Cosmin. Un volum de satire e totdeauna mai dificil ca alte lucrări literare. Condițiunile de realizarea satirei sunt complexe și mai ales ținta de căpetenie este cu vîrfurile satirei să nu atingă comedia, dar repulsiva materie a trivialului, a caricaturii abrupte.

Radu Cosmin serie de cîteva timp numai Satire și a izbucnit ea pe cele adunate în volum să le prezinte definitiv în formă onestă literară.

— Tipere, nu crezi că-i timpul să-ți măi pui în frîmă lira? Nu găsești că prea ție aspră

și anarhică Satira? Ce-ți dai aere de Caton și poezi în Juvenal Biciind atăția oameni și făcînd atît scandal?

„Or, socoti c'a tale stihuri serise 'n focul inspirării O să 'mpingă roata lumii și-o să 'ndrepte cărna țării? Ești naiv dacă-ți închipui că la noi stihutorii Pot da lecții patriotice, jicînd cărnutorii! Ia, gîndește-te mai bine, poate ești cumva slujbaş, Măiso s'ar putea la rîndu-ți să-ți găsești și tu vr'un naș; Pe cînd mielul blînd, poate, enge și la două oi: Nu e rău să-ți ești la spate un protector la nevoi...

Și-am jurat c'alăta vreme cît ruginea e să ție Putregaiul și cangrena să le țai din carne vie; Vultur repezit din nourii, de voi fi cumva răpus, De-oi cădea d'o mână lașă, totuși, voi cădea de sus! Radu Cosmin observă atâtea rele, care se desfășură ca ceva normal în mediul nostru social și sub revolta acestor lucruri, care n'ar trebui să se petreacă, serie cu înfăcărare, poate prea liric uneori ca pentru un cadru satiric, dar serie sincer. Și tocmai din revolta sinceră, din observația întregă tresaltă versul lui liber, ușor și cu cuprins.

Volumul de satire al lui Radu Cosmin e destul de interesant și mai ales corespunzător vremilor de azi.

Franze de toamnă de Victor Hugo — traduse de Al. Jacobescu. Din colecția de poezii ale lui Hugo, „Feuilles d'automne“, Jacobescu a ales unele, pe care le-a tradus.

Un traducător al lui Hugo, credem, că ar trebui să aibă cît de cît desvoltate însușirile de virtuozitate a formei, caracteristice poezii lui Hugo. Traducătorul Jacobescu are destulă de îndemănare, dar prea se ține dărz, ca să n'apropie atmosfera poeziei originale de traducerea sa.

„Eduard Canadella“ „60 de ani de activitate artistică“ — de G. Georgescu Theologu. O interesantă broșură, în care autorul, în câteva pagini, ne descrie o viață întreagă de artist, o rodnică, o binefăcătoare activitate.

Amărăciunea, irenia — am putea spune, oarecare revoltată — cu care d. Georgescu Theologu presară lucrarea sa, sunt isvorâte din justa constatare că la noi în țară totul a fost încurajat, numai arta și tendințele artistice n'au găsit totdeauna un sprijin total.

Pentru orice reclamațiuni sau schimbări de adrese, d-nii abonași sunt rugați a atășa și una din benzile cu care primesc ziarul „Universul Literar“, contrar, reclamațiunea sau schimbarea de adresă nu vor fi rezolvate.

Bucurați-vă CU TOȚII LA 2 APRILIE

VA APARE REVISTA „ESPERANTO“

Fără profesor, fără gramatică, fără guvernanta După o metodă practică toți cetătorii acestei REVISTE vor învăța perfect a vorbi limbile:

ESPERANTO-FRANCEZA GERMANA și ENGLEZA

precum și Numărătoarea, Măsurătoarea și Valorile tuturor Statelor din lume

REVISTA va apare: Luni, Mercuri și Vineri

Abonamentul: pe un an lei 16; pe 6 luni lei 8.25 pe 3 luni .. 4.25; pe o lună .. 1.50

IN FIECARE DUMINICA va apare:

Biblioteca Limbelor Străine conținând cele trei numere de mai sus, în plus un număr literar, toate broșate într'un volum

Abonamentul la Biblioteca limbilor străine:

pe un an lei 20; pe 6 luni lei 10.50 pe trei luni lei 5.50; pe lună lei 2

Toate abonamentele se vor trimite prin mandat poștal la adresa:

„ESPERANTO“ HOTEL REGELE FERDINAND str. Polizu No. 8, București

Crimă neiertată conținând parinții cari nu-și vor abona copiii la revistele de mai sus.

Nu trebuie să lipsească din nici o casă revistele de mai sus, deoarece limbile străine sunt indispensabile ori cui și în special d-lor ofițeri, învățători, funcționari, școlari, în sfîrșit ori căruia om care are ambiția să valoreze ceva în societate.

LOTERIA REG. ROMÂN Toată lumea joacă la BANCA LOTO BUCUREȘTI STR. ACADEMIEI NR. 3. CINE JOACĂ BANCA LOTO TREBUE SĂ CĂȘTIGE LA SIGUR. CĂȘTIGUL PRINCIPAL - 1.000.000 - UN MILLION se poate câștiga cu un singur loz 1/8 2. BANCA LOTO este Unica Colecțiune în țară care a obținut cele mai Mari Succese CUM NA OBTINUT NICI O ALTA COLECȚURA. COMENZILE DIN TARA SĂ SE FACĂ PRIN MANDATE POSTALE LEI 1/8 2. NUMERILE ALESE, LA BANCA LOTO Strada Academiei, 3 - BUCUREȘTI

NOUA SERIE

**a marilor și
valoroaselor**

PREMIU

ce oferă ziarul „UNIVERSUL” abonaților săi, la tragerea din luna Mai 1916

Lei 5.000

IN BONURI COMUNALE 4%

cu cuponul de Mai 1917

Un dormitor complet de bronz

pentru 2 persoane, compus din 2 paturi de bronz, cu somiere, 2 noptiere, și un elegant lavoir cu oglindă, special lucrate de cunoscuta fabrică de mobilă de bronz M. Gutman, București, str. Sf. Apostoli, furnizorul celor mai mari case particulare Vile și Hoteluri.

Un elegant BUFET lustruit mahon

având 3 despărțituri cu placă de marmoră și oglindă, cumpărat dela „Compania Americană”, mare depozit de mobilă, strada Carol No. 74, etaj I

Un dormitor de lemn fin

construit la marea fabrică de mobilă de lemn Marin V. Ganea șoseaua Mihai-Bravul No. 37 și str. Șerbănică No. 10, Suvorsala; Calea Victoriei No. 107.

Un gramofon „Gigant” cutia lustruită mahon, mecanismul extra forte, cu arc dublu, cântă 7 cântece după un remontajul „Pavilionul de alamă”, de cea mai mare mărime. Brațul acustic conic ultima perfecțiune. Diapragma „Exhibition”, inclusiv 6 plăci duble (12 cântece) opere alese. Acest gramofon este cel mai puternic și înzestrat cu o mecanică foarte solidă, merge aproape jumătate de ora după un remontajul. Ne-a fost furnizat de Marele magazin de muzică JEAN FEDER, furnizorul Curții Regale, București, Calea Victoriei 54.

10 Lăzi cu diferite produse ale renumitei Case „Bresson”

(fabrică de lichieri, siropuri și cognacuri, au fost cumpărate pentru premiile ce le oferim abonaților noștri la tragerea din Mai 1916

Una vioară fină cu entie forma vioarei câpșă cu catifea, inclusiv arcuș cu capra de fildeş garnitură de coarde englezești, camerton și surdină; Una chitară fină de palisander; Un clarinet de abanos fin cu 8 clape de niel și brațura jos la corpul de rezonanță, inclusiv 12 penne de rezervă. Aceste toate ne-au fost furnizate de Magazinul general de muzică „La Hașpa”, București, str. Colței nr. 5, renumit în toată țara pentru deosebita calitate a mărfurilor ce debitează

Una pușcă de vânatoare cu două țevi, țevile de oțel „Bayard”, din renumita fabrică de arme „Pieper Bayard”. Această armă are 4 zăvoare de siguranță, teava stângă choke-bore și poate întrebunța atât pulbere neagră, cât și pulbere fără fum; Una pușcă de vânatoare cu două țevi cu zăvor de schimbare sistem „Greener”; Un revolver semi-automat „L'ave” cu mârșer de sifon; Un flacon „Thermos”, de sticlă, care menține temperatura lichidului (cald sau rece) în timp de 48 de ore, cumpărate de la Marele magazin de arme și biciclete B. D. Zissu, furnizorul Curții Regale, Calea Victoriei 44, București

Jumătate garnitură mobilă de bambu, pentru salon, compusă din: Una canapea, două fotolii și patru scaune elegant tapisate; Una măsuță de bambu; O oglindă venețiană de cristal; Una stajeră de bambu; Un cneș de bambu cu oglindă de cristal pentru așezare. Toate acestea, cumpărate de la marele magazin de mobilă Marco Dattakremer, str. Carol 62, București.

Cinci chimire împănate după măsură, cablata „A”, (Bifur lui Iov), singurul brevetat în țară și inventat de a. căpitan Iov, din Pitești, care are proprietatea de a preveni și vindeca chiar boala vechi, de stomac, rinichi, constipație, șale, după cum se conștă din numeroasele scrisori de mulțumire primite de la persoanele ce l. poartă.

15 flacoane a câte 1 kilo, apă de Colonia Osmella, puternic parfumată, cu liliac, măgăritar, violette, zambile, heliotrop și Verveine, furnizate de renumita fabrică de parfumerii „Osmella”, A. S. Affallon, str. General Florescu nr. 6, București.

1 Coșuleț de metal fin argintat pentru servit pesmeși; 1 Vas automat pentru unt, de metal fin argintat cu interiorul de cristal; 1 serviciu de dejun de alpaca argintat conținând 2 ouare, 1 vas pentru unt și 2 solnițe mici, toate pe un suport elegant; 1 fructieră de metal alb fin argintat; 1 baston cu mineral de argint veritabil marcat de stat; 1 pungă de alpaca fin argintată; 1 Cutie captivă cu trătăse roș conținând: 1 încheiețoare de gheț, 1 încheiețoare de mânuci, 1 mașină de întins mânuci, 1 os de pauleți, toate de metal foarte fin argintat; 1 pendulă mare de salon de stejar închis cu bătaie frumoasă și înforțată se odăta la 10 zile. Furnizate de marele Magazin de bijuterii, Frații Roller, str. Carol 60 etaj I.

5 ceasornice de argint pentru buzunar având inscripția ziarului „Universul”; 5 ceasornice pentru biron cu pedestal de cristal, tot cu aceeași inscripție; 5 ceasornice de perete frumoș pictate, se întoarce la 8 zile, tot inscripția ziarului „Universul”; 5 ceasornice nichel având și aparat Pres-Papier.

8 Lămpi de masă complete cu sita sticlă și abatjour dând lumina la fel cu gazul aerian, revenind mai estin ca orice fel de iluminat și chiar decât petrolul. Aceste lămpi ne-au fost furnizate de firma Gassalid, asociația dr. V. Rosculeț și Coștă R. și G. de Roma, București str. Dr. Lueger No. 5.

20 dejunuri softoase la marele restaurant Europa din Pasajul Român.

Un lavabon de toaletă englezesc, alb, pe un picior de fontă vâș și lacuit alb, cu ventili de scurgeri cu lanț nichelat, Bateria de scurgere din alamă fin nichelat, furnizat de Teirich & C-rie, succesor Carol Weirlich, Telefon 6/71.

5 assortimente complete din produsele cosmetice „Flora”, compuse din: cremă Flora, 1 cutie pudră Flora, 1 Săpun Flora, 1 sticlă Capilogen Flora, 1 pomadă Flora, 1 sticlă lapte de crin Flora, 1 săpun de lapte de crin 1 apă de gură Bucol, 1 pastă de dinți.

4 Splendide sachenzi pentru dame.

Afara de acestea, toți abonații mai primesc gratuit un volum din „Memoriile Regelui Carol” tipărit anume pentru abonați

Notăți bine: dând aceste mari premii de valoare abonamentele sunt reduse la 18 lei pe an; 9.15 pe 6 luni; 4.65 pe 3 luni

Pentru concursarea la premiile de mai sus, abonații pe un an primesc 30 bonuri, cei pe 6 luni 15 și cei pe 3 luni 5 bonuri. Abonații pe un an participă la două trageri, deci după prima tragere vor primi încă 30 bonuri pentru tragerea următoare. Administrația „UNIVERSULUI” nu întrebunțează incasatori

Plata abonamentelor se face direct la Cassa administrației ziarului, prin mandat postal sau în persoană